

Avustralya'da Hemşirelik: Geçmişten Günümüze ve Geleceğe

Australian Nursing: Past, Present and Future

ELIZABETH ANNE HERDMAN*

ÖZET

Avustralya'daki hemşirelik mesleğinin gelişimi, Nightingale'in himayesinde yetişen Lucy Osburn'un 1868'de Sydney'e gelişi ile başlamış; hemşirelik mesleğinin ilk büyük sorgulaması ise 1943 yılında New South Wales'de "Kelly Raporu" ile ortaya konulmuştur. Bu makalede, Avustralya hemşireliğinin yaşadığı gelişim süreci kronolojik sırası ile ele alınmış; meslekleşme yolunda yürütülen mücadele ile gerek eğitimde gerekse uygulama alanında kazanılan güç ve imaj değişimi vurgulanmıştır.

Anahtar sözcükler: Avustralya; hemşirelik; tarihsel gelişim.

Avustralya'da ilk sağlık hizmetleri iki yüzyılın üzerinde bir süre önce başlamıştır. Avustralya'daki hemşirelik, "Hemşireliğin Karanlık Çağı" diye adlandırılan o devrin sömürgecilik günlerinden bu yana, sadece toplumdaki dışlanmış kişilere uygun olduğu düşünülen bir uğraş iken büyük saygınlık gören bir mesleğe dönüşmüştür. Bu dönüşüm kolay olmamıştır. Tıp dünyası hemşirelik hizmetlerinde iyileştirmelere gereksinim gösterdikçe, tıbbi bilim ve teknolojiye gerçekleştirilen ilerlemeler de hemşirelik uygulamalarını etkilemiştir. Nightingale'in himayesinde yetişen Lucy Osburn'un 1868'de Sydney'e gelişi Avustralya'da hemşirelik devriminin başlangıç noktasıdır. Hemşirelik bakım standartlarında iyileştirme ve toplumun hemşireleri ve hemşireliği algılamasında belirgin bir değişim sağlamak Osburn'un en önemli başarılarıdır.

Avustralya'da hemşirelik mesleğinin ilk büyük sorgulaması 1943 yılında New South Wales'de "Kelly Raporu" ile ortaya konulmuştur. Sorgulamanın ana hedefi "hemşirelerin konumunu ve eğitimini iyileştirme" ve hemşirelik eğitiminin yeniden yapılandırılması için uzun dönemli bir politikanın geliştirilmesidir. Sorgulama Komitesi eğitimde iyileştirilmiş öğrenim koşullarının sağlanmasını, tüm eğitim kuruluşlarına, lisansüstü programlarına hemşire eğitmeni ve okutman atanmasını ve bir Hemşirelik Yüksek Okulunun kurulmasını önermiştir. Bu önerilerin tamamı uygulamaya konmuştur.

ABSTRACT

The arrival in Sydney in 1868, of Nightingale protégé Lucy Osburn, marked the start of nursing reform in Australia. The first major investigation of the nursing profession in Australia was the Kelly Report of 1943 in New South Wales. This article aims to introduce to the reader improvement in standards of nursing care and changing of nursing image and power which are obtained for nursing education and practice in Australia.

Key words: Australia; nursing; history of improvement.

Avustralya'da bir hemşirenin 1950 ve 1960'lı yıllarda çalışma yaşamı zordu ve 1960'ların başından itibaren birçok hemşirenin ücret ve koşullarla ilgili giderek artan bir memnuniyetsizliği söz konusuydu. Bu olgu artan bir militanlığa ve Avustralya'nın her yerinde ücret ve çalışma koşulları hakkında toplumsal protestolara yol açmıştır. Bu da Avustralyalı hemşirelerin çalışma koşullarını inceleyen başka raporların ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur.

1967 yılında New South Wales ve Australian Capital Territory'de bulunan Başhemşireler Enstitüsü (Institute of Hospital Matrons) hemşireliğin tüm yönlerini inceleyecek bir komisyon atamıştır. Komisyon, mevcut hemşirelik eğitiminin kısıtlı bakış açısına sahip, değişime kapalı ve tıptaki bilimsel ve teknik ilerlemelere ayak uyduramayan hemşireler yarattığını bildirmiştir. Komisyon ayrıca eğitimin hastanelerin sorumluluğundan çıkarılıp Hemşirelik Okullarının üstlendiği bir program olmasını önermiştir. Üniversite ve hemşirelik derslerinin birleştirilmesi ve hemşirelik öğrencilerinin hemşireliğe uygun olmayan işlerde çalıştırılmaması da Komisyonun tavsiyeleri arasındadır. 1968'de Dünya Sağlık Örgütünden bir danışman da New South Wales'deki temel hemşirelik programını inceleyerek o zamanki hemşirelik eğitimi eleştirmiştir.

1970'li yıllardan itibaren bazı bölgeler hemşirelik eğitimi hakkında soruşturma gerçekleştirecek komiteler kurmaya başlamıştır. Bu

* E A Herdman, Prof. Dr.
Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Müdürü
Güzelbahçe Sok. No:20 D Blok, 34365 Nişantaşı / İstanbul
Tel.: 0 212 311 26 01 Faks: 0 212 311 26 02
e-posta: eherdman@ku.edu.tr

ÖZGÜN YAZI

soruşturmalarından çıkan öneri sentezi, hemşirelik eğitiminin Eğitim Bakanlığının sorumluluğu altına alınması gereğinin üzerinde odaklanmıştır. Diğer öneriler ise hemşireliğe giriş için ön koşul olarak başlangıç eğitim düzeyinin yükseltilmesi, hemşirelerin Yüksek Okullarda veya Hemşirelik Okullarında okutulması, birleşik üniversite programlarının geliştirilmesi, küçük hastanelerin hemşire eğitimini üstlenmelerinin engellenmesi ve hemşirelik eğitimi sırasında burs ve maddi yardım gereksinimlerini kapsamıştır.

1960, 1970 ve 1980'li yıllar boyunca hemşirelik sendikaları güçlenmiş, büyümüş ve iyileştirilmiş, ücret ve koşullar için seslerini artan bir biçimde duyurmuşlardır. O tarihlerde hâlâ hemşirelik başhemşire tarafından yönetilen katı bir hiyerarşik düzen içinde itaatkârlık, hizmet ve çetin koşullarda çalışma üzerine kurulmuştu. 1985 yılında Avustralya Kraliyet Hemşirelik Federasyonu tüzüğünde uzun süredir bulunan grev yasağı hükmü kaldırılmıştır.

Avustralya'da hemşirelik eğitiminin üniversite düzeyine çıkarılması hemşirelik önderlerinin yıllar süren çalışmaları sonucudur. 1930'lu yıllar gibi erken dönemlerde dahi hemşirelere üniversite eğitiminin sağlanması için çaba gösterilmiştir. Bu çabalar, iyi eğitilmiş profesyonel hemşireleri kendi tekel egemenliğine tehdit olarak gören tıp meslek grubu tarafından hep muhalefetle karşılanmıştır. 1970'li yılların son döneminde, Avustralya Kraliyet Hemşirelik Yüksek Okulu (Royal College of Nursing Australia) Tatbiki Bilimler (Hemşirelik) Diploması sunan bir program başlatmıştır. Hemşirelik eğitiminin üniversite düzeyine çıkarılması süreci 1980'li yıllarda sürdürülmüş ve eğitim reformu nihayet 1983'de New South Wales Bölge idaresinin tüm üniversite öncesi hemşirelik programlarının üniversitelere 1985 yılı başından itibaren devredileceğini ilan etmesiyle tamamlanmıştır. Diğer Avustralya bölgeleri de aynı şekilde verilen bu karara uymuşlardır.

Bugün Hemşirelik Lisans Diploması hemşire yetkinliğinin tescili için zorunluluk olup hemşirelik alanında uzmanlık kazanmanın bir önkoşulu kabul edilmektedir. Lisansüstü diplomaları ise uzmanlık alanlarında mesleki eğitim olanakları sağlamakta, Lisansüstü ve Doktora dersleri de hem araştırma alanında hem de üniversite kapsamında sunulmaktadır. Bugün temel derslerin ötesindeki programlar üniversiteler tarafından Lisansüstü diploması veya lisansüstü sertifikası olarak sağlanmaktadır. Hastanelere bağlı okullarda eğitim görmüş hemşirelerin yetkinliklerini hemşirelik lisans derecesine yükseltme olanakları da bulunmakla birlikte, bu şekilde eğitilmiş hemşireler çoğunlukla bunun yerine, kendi klinik ilgi alanlarında mezuniyet sonrası diploma veya sertifika gibi özel alan programlarını tercih etmektedir. Kayıtlı hemşireler on iki ay süre ile "teknik ve ileri eğitim" almaktadır.

Bu erken dönemlerden bu yana, Avustralya'da hemşirelik sosyal, eğitimsel, teknolojik, politik ve profesyonel bir devrim geçirmiştir. Klinik uzman hemşire (Clinical Nurse Specialist) ve klinik danışman hemşire yetiştirme programlarının geliştirilmesi ile hemşirelerin mesleklerinde ilerlemelerini desteklemiş ve bugün de Avustralya'nın sağlık hizmetleri sektörüne artık klinik alanda uzman hemşireler (Practitioner nurse) katılmıştır. Bu uzman hemşirelerin (practitioner nurse) resmi olarak tanınmaları hemşirelikte eğitilmiş ve profesyonel olarak çalışanlara kendi özel uzmanlık alanlarında bağımsız uygulama hakkını vermiştir. Bu uygulama ilaç yazma hakkını da içerebilmektedir. İyi eğitilmiş hemşireleri bir tehdit olarak görmeyi sürdüren Avustralya Tabipler Birliği ise uzman hemşirelerin (practitioner nurse) gelişimine şiddetle karşı çıkmaktadır.

Bugün, Avustralya'da hemşirelik uygulamaları, yasal olarak devlet ve bölge düzeyinde oluşturulmuş hemşirelik otoriteleri tarafından yönetilmektedir. 1992 yılında kurulmuş olan Avustralya Hemşirelik ve Ebelik Kurulu (ANMC= The Australian Nursing and Midwifery Council) hemşirelik ve ebelik kanunlarına bir ulusal yaklaşım getirmek için bu makamlarla işbirliği yapmaktadır. Kuşaklar boyunca önemli ölçüde baskı ve tıp dünyasına boyun eğme durumunda kalan Avustralyalı hemşireler kimlik, saygınlık ve mesleki rollerinin toplum tarafından tanınması için savaş vermişlerdir.

Avustralya'da hemşirelik sorunsuz değildir ve halen yaşanan sorunlar hemşirelerin tüm dünyada yaşadıklarına benzemektedir. Avustralyalı hemşirelerin karşısında çözülmesi gereken sorunlar hemşirelik işgücü, eğitimi, uygulaması, profesyonel gelişim ve liderlik konularıyla ilgilidir. Örneğin, Avustralya'da hemşirelik kadrolarındaki eksiklikler devam etmekte, işe alma ve işte tutma hemşirelik işgücü planlaması için ciddi birer sorun olmayı sürdürmektedir. Eğitim açısından, yararlı olabilecek öğrenim fırsatları giderek azaldıkça klinik öğretimle ilgili lisans hazırlıkları büyük zorluklar yaratmaya devam etmektedir. Hemşirelikte güçlü liderliğe ve kanıta dayalı bir kültürün geliştirilmesi de Avustralyalı hemşireleri zorlayan diğer konulardır. Bu sorunlar giderek artan ekonomik kısıtlamaların, yaşanan bir nüfusun, hastalıkların daha ağır olduğu ve tüketici taleplerinin çoğaldığı bir ortamda sürmektedir. Avustralya'da hemşireliğin karşısındaki sorunların birçoğu hem ulusal hem de uluslararasıdır.

Bazı sorunların karmaşıklığı ve işe alma ve işte tutma gibi diğer sorunların da halen ısrarla devam etmesi karşısında, uluslararası bir çözümün oluşturulmasını sağlamak için hemşireleri zorlayan büyük sorunlar hakkında uluslararası çapta ve karşılaştırmalı araştırmalara ihtiyaç vardır.